AZN
Agencija za zavarovalni nadzor
Insurance Supervision Agency

Trg republike 3, 1000 Ljubljana, SLOVENIJA
T: +386 (0)1 252 86 00, F: +386 (0)1 252 86 30
E: agencija@a-zn.si, www.a-zn.si

Številka: 0910-4/2025-12
Datum: 14. marec 2025

Vsebino omogočata: Slovensko zavarovalno združenje in Agencija za zavarovalni nadzor

Pogled v zgodovino: zavarovalna polica iz leta 1915

Analizirali smo več kot sto let staro zavarovalno polico iz obdobja Avstro-Ogrske. Kaj papirni »časovni stroj« razkriva o načinu in učinkovitosti sklepanja pogodb, pravnih formulacijah, obsegu in enostavnosti dokumentov, s katerimi so v monarhiji urejali medsebojna pravna razmerja?

»Majestät, es ist zu spät!« - »Veličanstvo, prepozno je!« S tem znamenitim stavkom je dr. Anton Korošec leta 1918 zavrnil poskus cesarja Karla I., naslednika cesarja Franca Jožefa, da bi rešil razpadajočo Avstro-Ogrsko monarhijo. 29. 10. 1918 je bila razglašena Država SHS, habsburški imperij je postal zgodovina. Mnenja o tem, ali smo se Slovenci takrat prav odločili, so različna, prevladuje prepričanje, da ja. Izkustva o tem, kakšna državna tvorba, pravilneje imperij, je bila Avstro-Ogrska monarhija, so si še danes različna: nekateri zagovarjajo tezo, da je šlo za »ječo narodov«, na drugem polu zasledimo trditve v slogu, »Stara Avstrija je bila edina država na tem ozemlju, ki je kaj veljala.« Dejstvo je, da je šlo za pravno odlično urejeno in glede na neverjetno velikost (ozemlje današnje Avstrije, Madžarske, Češke, Slovaške, Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, deli ozemelj današnje Italije, Romunije, Srbije, Črne gore, Poljske in Ukrajine) ter raznolikost, tudi učinkovito državo. O tem konkretno priča polica vojnega zavarovanja iz leta 1915, ki smo jo po naključju dobili na vpogled in analizirali.

Pisalo se je leto 1915, bil je čas prve svetovne vojne, pod vojaško dolžnost je bil, kot mnogi fantje in možje iz naših dežel, vpoklican tudi takrat 31-letni Pavel Fatur iz trdne kmečke družine iz okolice današnje Pivke na Notranjskem. Ob tej priliki mu je bila izdana polica vojnega zavarovanja. Dokument so zavarovančevi nasledniki v družinskem arhivu vzorno ohranili in ker po 110 letih, natisnjen na kvalitetnem obarvanem papirju, predstavlja pravo grafično mojstrovino in je odličen zgodovinski in pravni artefakt, smo se odločili za njegovo analizo.

Kot rečeno, z današnjega vidika polica vzbudi pozornost tako po svoji grafični podobi kot po pravni konciznosti. Izdana je na vnaprej natisnjenem obrazcu, na katerega so uradniki dunajske zavarovalne družbe naravnost lepopisno vpisali številko police, osebne podatke, zavarovalno vsoto, upravičence iz zavarovanja in višino zavarovalne premije ter seveda datum izdaje. Jezik police je nemščina.

Zavarovalnica se odreče pogoju v prid upravičenke

Izdajatelj police je cesarsko-kraljeva družba za življenjsko zavarovanje »Avstrijski Feniks« z Dunaja (Die kaiserl. königl. privilegirte Lebensversicherungs-Gesellschaft Oesterreichischer Phönix in Wien). Gre za zavarovalnico, ki je med svojimi zavarovanci imela celo člane cesarske družine. Na uvodnem logotipu pod risbo iz ognja vzpenjajočega se ptiča Feniksa, zasledimo zagotovilo, da je polica brezpogojno veljavna in da ne zapade, delniški kapital družbe pa da znaša šest milijonov kron. S polico se zavarovalnica zavezuje, da bo na podlagi vložene prošnje, v primeru smrti (že takrat so zavarovalničarji uporabili evfemizem – doživetje, nem. Ableben) zavarovanca vojaka Pavla Faturja, eno leto od izdaje police, zagotavljala izplačilo 1.000 (z besedo: tisoč) kron upravičenki, ki je v primeru konkretne police bila zavarovančeva soproga, gospa Frančiška Fatur.

Nadalje, zavarovanje, za katerega so odločilni splošni pogoji, natisnjeni na hrbtni strani police, je sklenjeno proti plačilu enkratne premije v znesku 55 (z besedo: petinpetdeset) kron. Določeno je še, da zavarovanje začne veljati po plačilu premije in izročitvi police, vendar ne prej kot po preteku treh dni po izdaji police. Kot datum izdaje na Dunaju je zapisan 21. november 1915. Pogoji za veljavnost police so torej trije, ki morajo biti podani kumulativno: plačana premija, izročena polica in potek treh dni od datuma izdaje. Vendar pozor – na levi strani spodaj je dotisk, ki pravkar zapisano relativizira in to v prid upravičencev. Piše, da se zavarovalnica na osnovi sporazuma s Skladom za pomoč vojnim vdovam in sirotam odpoveduje prej omenjeni čakalni dobi (danes bi v zavarovalniški terminologiji rekli karenci) treh dni! Ne pozabimo, leta 1915 je bila prva svetovna vojna v polnem razmahu, fantje so množično odhajali na fronto, v treh dneh od izročitve police in plačila premije se je lahko zgodilo najhujše, vdova in otroci bi tako zgolj zaradi birokratske ovire ostali brez izplačila.

Dokazno breme na strani zavarovalnice

Splošni pogoji za vojna zavarovanja so jasno, kratko, razumljivo, v zgolj petih točkah natisnjeni na hrbtni strani police. Na kratko, v prevodu takole:

1. Zavarovanje v polnem obsegu še posebej velja, kadar smrt zavarovanca nastopi v vojni ali kot posledica v vojni zadobljene poškodbe.

2. Zavarovanje pa ne velja,
    a. če zavarovanec do v polici navedenega dneva izdaje police ali v naslednjih treh dneh umre, je ranjen ali zboli,
    b. če smrt zavarovanca nastopi zaradi samomora ali poskusa samomora.

   Obstoj pod a. in b. navedenih okoliščin, ki izključujejo jamstvo, mora dokazati zavarovalnica.

   V primeru pod a. se plačana premija vrne upravičencu, ki je naveden na polici, v primeru pod b. zapade v korist zavarovalnice.

3. Zavarovalno vsoto bo uprava zavarovalnice na Dunaju izplačala v roku treh mesecev po predložitvi uradnega dokazila o smrti (mrliški list) ali sodne odločbe o smrti.

4. Zahtevek za izplačilo zavarovalne vsote je treba uveljavljati najkasneje pet let po koncu koledarskega leta, v katerem je bila polica izdana.

5. Za reševanje vseh sporov iz te zavarovalne pogodbe so krajevno pristojna stvarno pristojna sodišča na Dunaju oziroma v Budimpešti, z ozirom na to, ali se zavarovanje uporablja v Avstriji ali na Madžarskem.

Enostavnost, jasnost, razumljivost na eni sami strani

Pod črto: analizirana polica je odličen »časovni stroj«, ki nas ponese več kot sto let v preteklost. Zgodovinski kontekst je bil drugačen; če danes živimo v svoji, nacionalni državi, ki je demokratična republika, so takrat naši predniki živeli v večnacionalnem imperiju, ki je bil organiziran kot monarhija. Za ta imperij so se kot vojaki tudi bojevali in umirali. Kot kasneje v drugi svetovni vojni in med osamosvojitveno vojno. Usode in potrebe ljudi pa so bile zelo podobne, že takrat je bilo v družbeni zavesti, da je prav, da se, če vojna že vzame družinskega moža, očeta, vsaj finančno poskrbi za vdove in otroke.

Temu je bila namenjena pričujoča polica. Ima vse bistvene elemente, kot bi jih imela današnja primerljiva polica. Razlika je v zunanji formi, takrat je nekaj štela tudi estetika dokumenta, predvsem pa v obsegu in enostavnosti. Ena nepolna stran A4 in splošni pogoji v petih točkah se zdijo za današnji čas nepredstavljivi, nedoumljivo pomanjkljivi, pa vendar so uredili vse, kar je bilo med tremi deležniki, zavarovancem, upravičencem in zavarovalnico, potrebno. Brez evropskih direktiv, brez sklicevanja na preštevilne zakone, podzakonske akte, nikoli poenoteno sodno prakso.

Polica ima srečen konec, zavarovalnica ne

»Stara Avstrija« je bila država, ki je skoraj 600 km dvotirne železnice med Dunajem in Trstom dokončala v 18 letih, šestkilometrski bohinjski predor v šestih in tudi pričujoča polica je odraz tega učinkovitega sistema. Polica ima srečen konec, saj je ni bilo treba nikoli aktivirati, zavarovalnica je premijo pobrala, zavarovanec je vojno preživel, upravičenka pa je vdova postala šele dolga leta po koncu vojne po naravni poti. Manj sreče je imela sama zavarovalnica - Avstrijski Feniks, ki je med prvo svetovno vojno ravno zaradi zavarovanja vojnih udeležencev dosegla veliko rast, leta 1936 pa doživela ogromen škandal, ki ga je Avstrijski urad za finančne trge opisal kot najnižjo točko v zgodovini avstrijske zavarovalniške industrije.

Agencija za zavarovalni nadzor

KONTAKTI:
telefon: + 386 (1) 2528 600
telefaks: + 386 (1) 2528 630
e-mail: agencija@a-zn.si
www: http://www.a-zn.si/
Twitter: @AZN_PR

O Agenciji za zavarovalni nadzor

Agencija je bila ustanovljena junija 2000 na podlagi Zakona o zavarovalništvu. Cilj državne nadzorne institucije na področju zavarovalništva je zmanjševanje in odpravljanje nepravilnosti v zavarovanju, varovanje interesov zavarovalcev in omogočanje delovanja zavarovalnega gospodarstva ter pozitivnega vplivanja le-tega na celotno gospodarstvo. Agencija je pri svojem delu neodvisna in samostojna.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega